

Prognose van emigratie op basis van een retourmigratiemodel

Andries de Jong en Han Nicolaas

In de nieuwe bevolkingsprognose is de emigratie voor het eerst gemodelleerd aan de hand van het 'retourpercentage'. Voor zes herkomstgroeperingen zijn veronderstellingen opgesteld over het percentage immigranten dat uiteindelijk weer terugkeert (naar het land van herkomst). Van de immigranten uit Turkije, Marokko en Suriname keert rond een kwart tot een derde van de mannen weer terug. Het retourpercentage van vrouwen ligt bij elk van deze groepen 10 procentpunten lager. Voor de Nederlandse Antillen en Aruba, overige niet-westerse landen en westerse landen geldt een veel hoger retourpercentage. Voor alle niet-westerse geboortelanden wordt verwacht dat het aantal emigranten in de toekomst (vrijwel) continu zal dalen. Het aantal emigranten uit de westerse landen zal tot 2020 stijgen en daarna gaan dalen.

Voor het eerst is er ook een prognose opgesteld over de verdeling van eerste generatie allochtonen naar verblijfsduur. Momenteel wonen de meeste niet-westerse eerste generatie allochtonen hier nog geen 30 jaar. In de toekomst zullen de aantallen met een langere verblijfsduur sterk stijgen. Westerse eerste generatie allochtonen wonen hier vaak al langer dan 40 jaar, hoewel de grootste groep hier korter dan 10 jaar verblijft. Deze situatie zal in de toekomst grotendeels blijven bestaan.

1. Inleiding

In de langetermijnprognose van 1998 is de emigratie voor het eerst gemodelleerd met behulp van leeftijdsspecifieke emigratiekansen. In de eerdere prognoses werd gewerkt met emigratieaantallen. Reden voor het gebruik van leeftijdsspecifieke emigratiekansen was dat door gebruik te maken van kansen beter rekening kon worden gehouden met ontwikkelingen in de samenstelling van de bevolking naar herkomstland. In de vorige langetermijnprognose werd verondersteld dat emigratiekansen van personen geboren in niet-westerse landen over het algemeen dalen. Dit komt doordat het aandeel van de nieuwe immigranten ten opzichte van de totale groep personen die vanuit het buitenland naar Nederland zijn gekomen op termijn gaat teruglopen. Omdat een langer verblijf van immigranten in Nederland samenhangt met een afnemende emigratiekans, leidt een dalend percentage 'nieuwe' immigranten in de totale groep eerste generatie-allochtonen tot een dalende emigratiekans. Voor westerse landen, waarvoor arbeidsmigratie het hoofdmotief voor migratie vormt, werd de emigratie gekoppeld aan dit migratiemotief. Verondersteld werd dat de emigratiekansen van personen uit deze landen licht zullen stijgen. Deze migranten keren na enkele jaren werken in Nederland weer terug naar het land van herkomst.

Bij het werken met emigratiekansen bleek dat het moeilijk was een onderbouwing te geven voor de mate van daling of stijging van emigratiekansen in de toekomst. Gezien het feit dat het effect van de mate van daling of stijging van

emigratiekansen op de toekomstige aantallen emigranten aanzienlijk is, is het wenselijk een kernindicator te hebben op basis waarvan de ontwikkeling van emigratiekansen valt af te leiden. Voorts is het wenselijk dat deze kernindicator een duidelijke interpretatie kent en op basis van waarnemingen in het verleden kan worden geschat.

Een kernindicator die aan deze eisen voldoet is het retourpercentage: het percentage immigranten dat in de loop der tijd weer vertrekt. In de nieuwe langetermijnprognose is deze indicator gebruikt om emigratiekansen en hiermee aantallen emigranten af te leiden. Hiertoe is een nieuw model ontwikkeld, waarin emigratiekansen naar verblijfsduur worden toegepast op immigranten naar verblijfsduur. Het emigratiemodel kan niet alleen worden gebruikt voor de prognose van het aantal emigranten, maar ook voor de ontwikkeling van het aantal eerste generatie allochtonen naar verblijfsduur.

In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op het nieuwe model om emigratie te modelleren. In paragraaf 3 wordt de ontwikkeling van het retourpercentage in het verleden beschreven, waarna in paragraaf 4 veronderstellingen over het retourpercentage in de toekomst worden geformuleerd. Paragraaf 5 beschrijft de ontwikkeling van de emigratie in de periode 1987–2004. In paragraaf 6 wordt ingegaan op de uitkomsten van het nieuwe model wat betreft het aantal emigranten. In de slotparagraaf wordt belicht wat dit betekent voor de ontwikkeling van het aantal eerste generatie allochtonen naar verblijfsduur.

2. Het retourmigratiemodel

In het nieuwe emigratiemodel wordt het retourpercentage gebruikt als kernindicator. Dit percentage kan worden berekend door te kijken naar het aantal immigranten dat zich in een bepaald kalenderjaar in Nederland vestigt en vervolgens na te gaan welke aantallen in hetzelfde jaar en in de daarop volgende jaren weer uit Nederland vertrekken. Het retourpercentage wordt voor mannen en vrouwen apart berekend, gezien het grote geslachtsverschil dat hierin bestaat. Voor de toepassing in de prognose is het noodzakelijk het retourpercentage nader op te splitsen naar de landengroepen die in de (allochtonen)prognose worden gehanteerd. Het retourpercentage wordt overigens niet als zodanig in het emigratiemodel gebruikt. Gewerkt wordt met het percentage immigranten dat is geëmigreerd naar verblijfsduur (het aantal jaren dat is verstreken sinds aankomst in Nederland). De som van deze percentages over alle verblijfsduren levert het retourpercentage op. Bovendien wordt in het emigratiemodel een nader onderscheid gemaakt naar leeftijdsklasse bij immigratie. Het retourpercentage blijkt namelijk sterk te variëren met de leeftijdsklasse bij aankomst. Er is voor gekozen tienjaarsleeftijdsklassen te hanteren. In het algemeen geldt dat het retourpercentage van degenen die bij aankomst tussen 30 en 60 jaar waren veel hoger ligt

dan dat van degenen die als kind of op hoge leeftijd zijn gearriveerd.

De percentages terugkerende immigranten naar verblijfsduur (t) worden vervolgens in het nieuwe emigratiemodel toegepast op de aantallen immigranten (die zich t jaar geleden in Nederland hebben gevestigd) naar leeftijdsklasse bij aankomst in Nederland. Hiermee zijn per kalenderjaar de aantallen emigranten (naar verblijfsduur en leeftijd) bekend. Deze berekeningswijze brengt met zich mee dat per landengroep die in de (allochtonen)prognose wordt gehanteerd, moet worden beschikt over een historische reeks van de aantallen immigranten naar leeftijd en geslacht. Immers, de emigranten van volgend jaar kunnen de immigranten van enkele decennia geleden zijn. Historische leeftijdsspecifieke immigratiecijfers zijn ontleend aan De Jong (2003). Deze cijfers zijn beschikbaar voor vijf herkomstgroepen van niet-westerse allochtonen (Suriname, Nederlandse Antillen, Turkije, Marokko en 'overig niet-westers') en voor de totale groep westerse allochtonen. Dit betekent dat voor deze zes herkomstgroepen het emigratiemodel kan worden toegepast (omdat in de (allochtonen)prognose elf herkomstgroeperingen worden gebruikt, worden de uitkomsten van de groepen 'overig niet-westers' en 'totaal westers' in een latere fase nog nader uitgesplitst).

Met het nieuwe emigratiemodel is het niet alleen mogelijk de ontwikkeling van het aantal emigranten (voor zes herkomstgroeperingen) te prognosticeren, maar ook de ontwikkeling van het aantal eerste generatie-allochtonen naar verblijfsduur. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een specifieke toepassing van het zogenaamde cohort-componenten model: op basis van de stand van de bevolking op een gegeven tijdstip wordt een nieuwe stand berekend op grond van veronderstellingen over positieve en negatieve groeicomponenten. In het emigratiemodel betreft het slechts één component aan de plus-kant, namelijk immigratie, en twee componenten aan de min-kant, namelijk emigratie en sterfte. Omdat het alleen de eerste generatie betreft, speelt geboorte geen rol. Het bijzondere aan deze toepassing van het cohort-componenten model is dat zowel de bevolking als de groeicomponenten zijn uitgesplitst naar verblijfsduur en leeftijd.

In het model wordt gestart met het aantal immigranten naar verblijfsduur en leeftijd in het laatst waargenomen kalenderjaar. Hierboven is aangegeven hoe de aantallen emigranten naar verblijfsduur en leeftijd per kalenderjaar kunnen worden berekend. Ook de aantallen overledenen naar verblijfsduur en leeftijd dienen per kalenderjaar te worden berekend. Dit wordt gedaan door sterftekansen naar leeftijd toe te passen op de bevolking naar leeftijd en verblijfsduur, waarbij wordt verondersteld dat de sterftekans per leeftijd voor elke verblijfsduur gelijk is. Voor de bevolking van verblijfsduur 1 en hoger (naar leeftijd) kan de stand op 31 december worden berekend door uit te gaan van de stand op 1 januari en vervolgens de aantallen emigranten en overledenen (van verblijfsduur 1 en hoger) hiervan af te trekken. Voor de bevolking van verblijfsduur 0 (naar leeftijd) kan de stand op 31 december worden berekend door uit te gaan van immigranten in het betreffende kalenderjaar (naar leeftijd) en vervolgens de aantallen emigranten en overledenen (van verblijfsduur 0) hiervan af te trekken. Deze procedure dient voor alle prognosejaren te worden toegepast.

Na toepassing van het nieuwe retourmigratiemodel is de stand en loop van eerste generatie-allochtonen van een bepaalde herkomstgroepering in de toekomst bekend. Deze stand en loop zijn zowel naar leeftijd als verblijfsduur bekend. In het bevolkingsprognosemodel wordt ook de stand en loop van eerste generatie-allochtonen naar herkomstgroepering berekend, maar wordt alleen gewerkt met de uitsplitsing naar leeftijd. Ook de emigratiekansen kennen alleen het onderscheid naar leeftijd en niet naar verblijfsduur. Om het bevolkingsprognosemodel hanteerbaar te houden (het bevat ook nog de component geboorte, terwijl elf herkomstgroeperingen eerste generatie-allochtonen worden onderscheiden, en omvat voorts autochtonen inclusief tweede generatie-allochtonen), is ervoor gekozen het retourmigratiemodel niet in het bevolkingsprognosemodel in te bouwen. In plaats daarvan worden emigratiekansen (naar leeftijd) zodanig gemodelleerd dat de stand en loop van de eerste generatie-allochtonen volgens het bevolkingsprognosemodel in hoge mate spoort met de stand en loop volgens het retourmigratiemodel. De bevolking van het bevolkingsprognosemodel kan vervolgens worden onderscheiden naar verblijfsduur (en leeftijd) op basis van de verdeling volgens het retourmigratiemodel.

3. Ontwikkeling van retourpercentages tussen 1995 en 2003

In deze paragraaf wordt gekeken naar de ontwikkeling van retourpercentages op basis van een longitudinaal bestand met alle immigranten en emigranten vanaf 1995 tot en met 2003. Hierbij is onderscheid gemaakt naar geslacht, leeftijd, verblijfsduur en een aantal geboortelandgroepen. Veel mensen die Nederland verlaten, melden dit niet bij de gemeente. Deze mensen, die na enige tijd administratief worden afgevoerd uit het bevolkingsregister, worden gerekend tot de (niet-gemelde) emigranten. Voor iedere persoon die op enig moment administratief is afgevoerd, is onderzocht of deze persoon later in hetzelfde jaar of eventueel in volgende jaren weer administratief is opgenomen. Is dit niet het geval, dan wordt deze persoon tot de emigranten gerekend. Is deze persoon wel weer administratief opgenomen, dan wordt hij of zij niet gerekend tot de emigranten.

Opgemerkt moet worden dat het aantal emigranten in (zeer) recente jaren door deze methode 'kunstmatig' op een hoger niveau kan liggen dan het aantal emigranten in eerdere jaren. Van de administratief afgevoerde personen in 2002 of 2003, bijvoorbeeld, zal een veel groter deel nog niet administratief zijn opgenomen (en dus in de emigratiecijfers worden meegenomen) dan van de administratief afgevoerde personen uit eerdere jaren. Met behulp van een duuranalyse van de administratieve afvoeringen van 1995, waarbij gekeken is hoeveel procent na verloop van tijd weer wordt opgenomen, is een schatting gemaakt van het aantal nog te verwachten administratieve opnemingen van immigratiecohort 1995. Uit deze analyse blijkt dat het effect van deze extra opnemingen op de terugkeerpercentages gering is: voor mannen liggen de aldus gecorrigeerde retourpercentages ongeveer één procentpunt lager dan de originele retourpercentages; voor vrouwen is dit ongeveer een halve procentpunt.

In het retourmigratiemodel dienen veronderstellingen te worden opgesteld over het percentage immigranten dat

(uiteindelijk) weer vertrekt. Hiertoe is gebruik gemaakt van het verloop van de retourmigratie in het immigratiecohort 1995. De tot 2003 waargenomen retourmigratie is afgebeeld in *grafiek 1*, waarbij een uitsplitsing is gemaakt naar geboorteland(groep) en geslacht. In deze grafiek zijn de nog te verwachten administratieve opnemingen verwerkt.

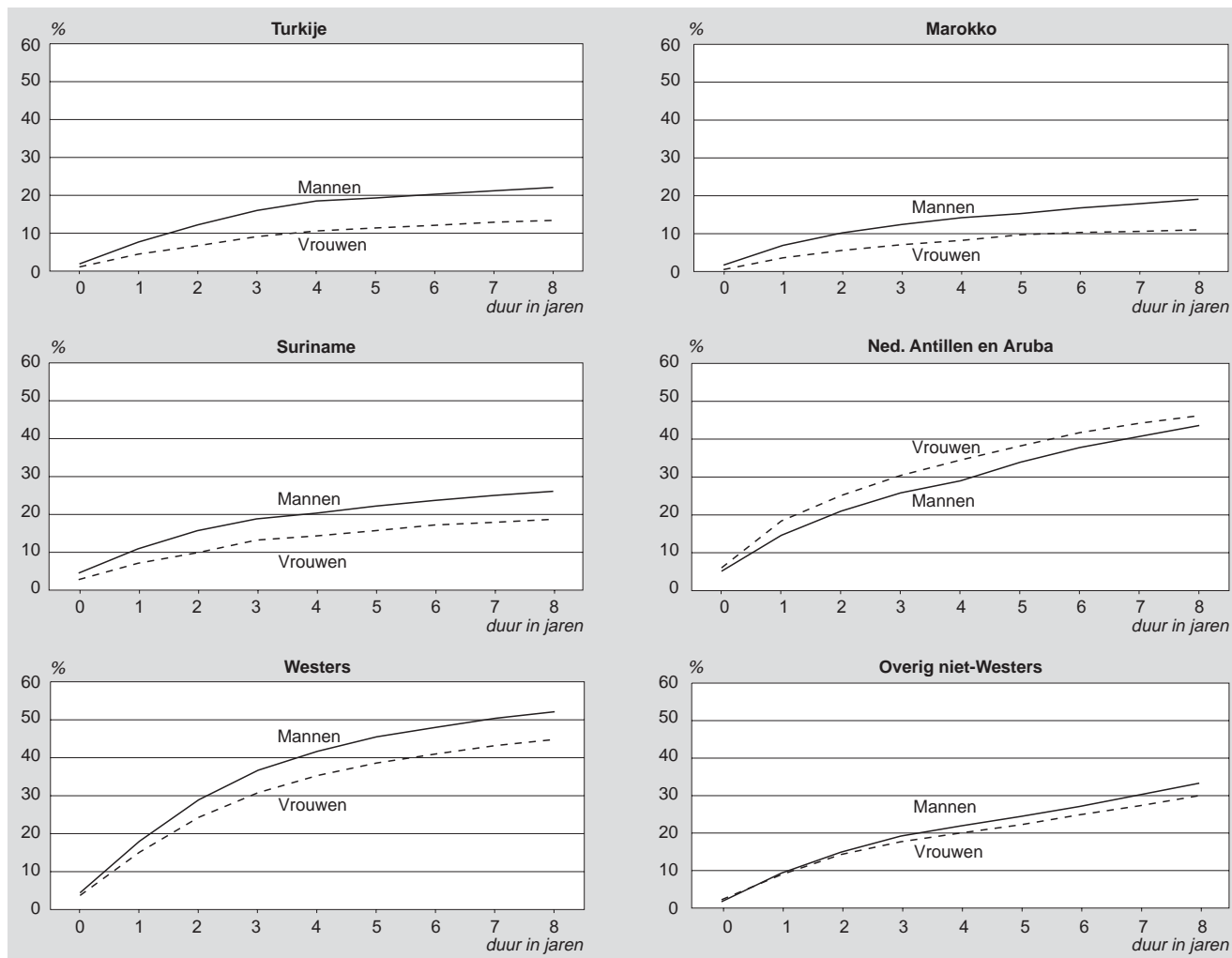
Het retourpercentage is het hoogst voor westerse migranten: rond de helft van de mannen is na 8 jaar al weer vertrokken. Dat dit percentage zo hoog is, hangt samen met het feit dat arbeid en studie belangrijke motieven zijn om naar Nederland te komen. Na enkele jaren werken of na het voltooien van de studie keert men weer terug naar het land van herkomst. Het retourpercentage voor migranten uit de Nederlandse Antillen en Aruba ligt slechts iets lager. Voor deze migranten vormt studie ook een belangrijk migratiemotief. Bovendien kunnen zij, omdat ze de Nederlandse nationaliteit hebben, gemakkelijk in beide richtingen migreren. De retourmigratie van migranten uit Turkije, Marokko en Suriname ligt ongeveer de helft lager. Voor hen geldt dat gezinsvorming (en gezinshereniging) een belangrijk migratiemotief is. Het retourpercentage van migranten uit de overige niet-westerse landen ligt weer belangrijk hoger. Dit kan mogelijk verband houden met het feit dat het gedeeltelijk gaat om asielzoekers waarvan het merendeel, na afwijzing van hun verzoek, in de administratieve correcties terecht komt.

Het retourpercentage ligt voor mannen meestal hoger dan voor vrouwen. Dit hangt mogelijk samen met het feit dat vrouwen vaker vanwege het motief van gezinsvorming naar Nederland komen (namelijk 40 procent van de vrouwen tegen 15 procent van de mannen). Uitzondering op deze regel vormen de Nederlandse Antillen en Aruba, waarheen vrouwen vaker terugkeren, en migranten uit de overige niet-westerse landen, waar de retourmigratie van mannen en vrouwen vrijwel even groot is.

4. Veronderstellingen over het uiteindelijk retourpercentage

Op basis van waarnemingen tot en met 2003 is een schatting gemaakt van het uiteindelijk te verwachten retourmigratiepercentage van het immigratiecohort 1995. *Grafiek 2* geeft hiervan een beeld. Deze schatting wordt gehanteerd als het retourpercentage dat op de lange termijn voor immigranten zal gelden. Overigens dient te worden opgemerkt dat in de praktijk per 10-jaars leeftijdsklasse de uiteindelijke retourpercentages zijn bepaald. Het percentage dat in *grafiek 2* is afgebeeld vormt dan een gewogen gemiddelde van deze leeftijdsspecifieke retourpercentages. Allereerst valt op dat voor alle herkomstgroeperingen geldt dat het grootste deel van het retourpercentage na 8 waargenomen verblijfsjaren al is gerealiseerd. Bij het op-

1. Percentage emigranten van immigratiecohort 1995 naar geslacht, verblijfsduur en geboorteland

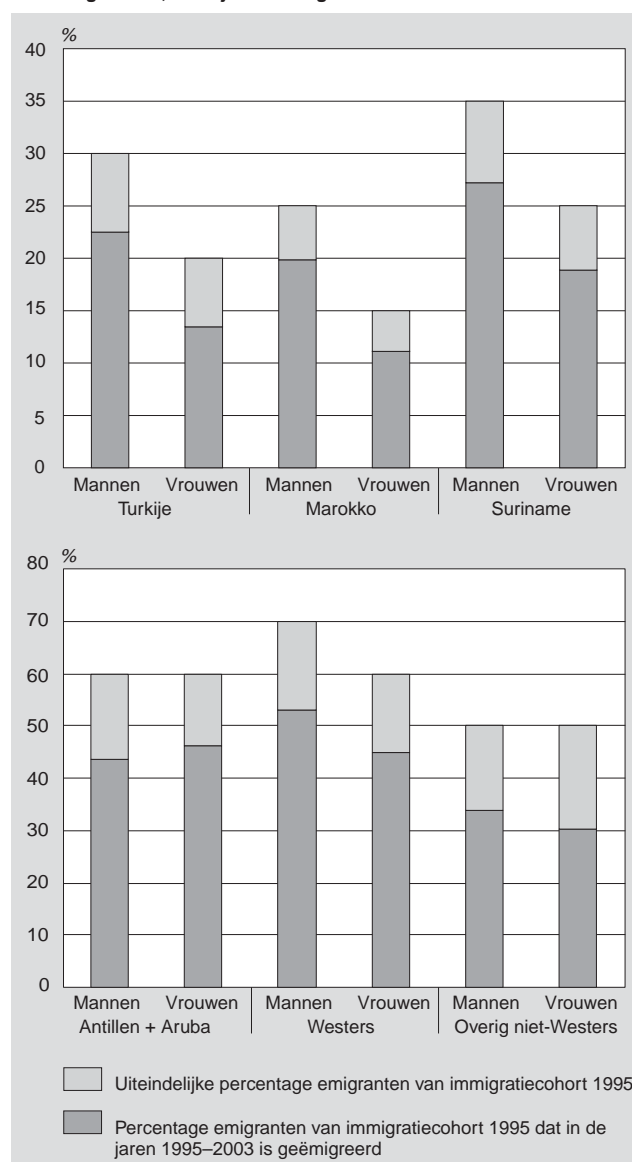

stellen van veronderstellingen over het uiteindelijke retourpercentage zijn de zes herkomstgroeperingen onderverdeeld in twee hoofdgroepen. In de eerste groep vallen de herkomstgroeperingen Turkije, Marokko en Suriname. Momenteel, maar zeker in de toekomst, geldt voor deze groep dat gezinsvorming een belangrijk motief is om naar Nederland te komen. Dit gegeven impliceert een vrij laag retourpercentage, aangezien men in het algemeen de intentie heeft in Nederland een toekomst (als gezin) op te bouwen. Verondersteld is dat rond een kwart tot een derde van de mannen uit deze groepen weer vertrekt. Het retourpercentage van vrouwen ligt bij elk van deze groepen 10 procentpunten lager, omdat vrouwen vaker dan mannen voor gezinsvorming naar Nederland komen. Het uiteindelijke percentage retourmigranten is voor Turkse mannen 5 procentpunten hoger ingesteld dan voor Marokkaanse mannen. Uit de waarnemingen blijkt namelijk dat de emigratie van Marokkanen op een lager niveau ligt dan de emigratie van Turken. Gezien de hogere emigratie in de waarnemingen, is de emigratie van Surinamers op hun beurt 5 procentpunten hoger ingesteld dan die van Turken.

In de tweede hoofdgroep vallen de migranten uit de Nederlandse Antillen en Aruba, overige niet-westerse landen en westerse landen. Belangrijke (im)migratiemotieven voor deze groep zijn arbeid (vooral westerse landen), studie (o.a. Nederlandse Antillen en Aruba) en het indienen van een asielverzoek (vooral overige niet-westerse landen). Dit brengt hogere retourpercentages met zich mee dan in de vorige groep. Voor arbeidsmigranten en studenten geldt dat ze vaak slechts enkele jaren in Nederland verblijven en dan weer vertrekken. Voor asielzoekers geldt dat ze zich na een verblijf van een half jaar in het bevolkingsregister kunnen inschrijven, en als ze geen verblijfsvergunning verkrijgen weer worden uitgeschreven. Het veronderstelde retourpercentage van westerse migranten ligt het hoogst met 70 procent. Voor vrouwen ligt het aandeel tien procentpunten lager, ondanks het feit dat ook voor vrouwen de immigratiemotieven arbeid en studie erg belangrijk zijn. Het retourpercentage van mannen uit de Nederlandse Antillen en Aruba ligt tien procentpunten lager dan het retourpercentage van westerse mannen. Hoewel in het immigratiecohort 1995 het retourpercentage van vrouwen iets hoger ligt dan voor mannen, is gezien het geringe verschil het retourpercentage voor mannen en vrouwen aan elkaar gelijkgesteld. Het retourpercentage voor overig niet westerse mannen is tien procentpunten lager ingesteld dan voor migranten uit de Nederlandse Antillen en Aruba. Opnieuw is het retourpercentage voor mannen en vrouwen even hoog verondersteld, hoewel in de waarneming het percentage voor vrouwen iets lager ligt dan dat voor mannen.

Eerdere schattingen van De Beer en Tjemmes (1996) op basis van extrapolatie van remigratiepercentages tot en met 1994 kwamen uit op uiteindelijke retourpercentages van 10 tot 15 voor Turken en Marokkanen en 65 voor Antillianen/Arubanen. Hierbij werd echter geen rekening gehouden met de administratieve correcties, hetgeen de beduidend lagere retourpercentages voor Turken en Marokkanen dan de in dit artikel gepresenteerde percentages kan verklaren. Bovendien lag de remigratiegeneigdheid van Turken en Marokkanen medio jaren tachtig – begin jaren negentig aanzienlijk lager dan medio jaren negentig.

2. Uiteindelijke percentage emigranten van immigratiecohort 1995 naar geslacht, verblijfsduur en geboorteland

5. Ontwikkelingen in de emigratie 1987–2004

Met behulp van het retourmigratiemodel zal de emigratie geprognoseerd worden voor de periode 2004–2050. Op jaarbasis zijn er waarnemingen over de emigratie beschikbaar tot en met kalenderjaar 2003. Voor kalenderjaar 2004 is op basis van de maandcijfers tot en met september een 'nowcast' gemaakt van het jaarcijfer. In het retourmigratiemodel zullen de (per kalenderjaar gerangschikte) doorsnede retourmigratiepercentages zodanig worden aangepast dat de emigratie volgens dit model in 2004 consistent is met de nowcast.

Alvorens de uitkomsten over emigratie volgens het retourmigratiemodel te belichten, wordt eerst ingegaan op ontwikkelingen in de emigratie in de periode 1987–2004. Hierbij worden alle in de prognose onderscheiden herkomstgroeperingen getoond, alsmede emigranten die afkomstig zijn uit Nederland (autochtonen inclusief tweede generatie allochtonen). Uit *grafiek 3* komt naar voren dat de stijgende lijn van het aantal emigranten in 2003 zich in

2004 heeft voortgezet. Dit duidt op een nog steeds dalende populariteit van Nederland bij de migranten. Er zijn tekenen dat het politieke en sociale klimaat in Nederland, en vooral in grote steden, harder wordt. Een negatieve beeldvorming rond allochtonen wordt aangemerkt als een reden om te remigreren. Echter ook heimwee en de behoefte om in een land te leven waar de cultuur vertrouwd is, vormen motieven om weer te vertrekken.

Ook het aantal autochtonen dat migreert blijft stijgen. Verklaringen voor deze stijging kunnen in verschillende richtingen worden gezocht. Ten eerste ligt het voor de hand te veronderstellen dat de slechte economische situatie (met een lage economische groei) een drijfveer is geweest om Nederland te verlaten. Voorts kunnen ontwikkelingen op de woningmarkt een rol hebben gespeeld. In Nederland waren tot enkele jaren geleden koopwoningen goedkoper dan in de buurlanden. Door sterke stijgingen in de huizenprijzen in Nederland is de situatie inmiddels omgekeerd. Dit kan voor personen (die in de grensgebieden woonden) een reden zijn geweest om over de grens te verhuizen (en in Nederland te blijven werken). Het aantal emigranten naar Duitsland en België is de laatste jaren in ieder geval sterk gestegen.

Overigens geldt niet voor alle herkomstgroeperingen dat in 2004 het aantal emigranten (verder) is gestegen. Voor de herkomstgroeperingen Marokko, Suriname, Azië, overig niet-Europa en Indonesië geldt een stabilisatie ten opzichte

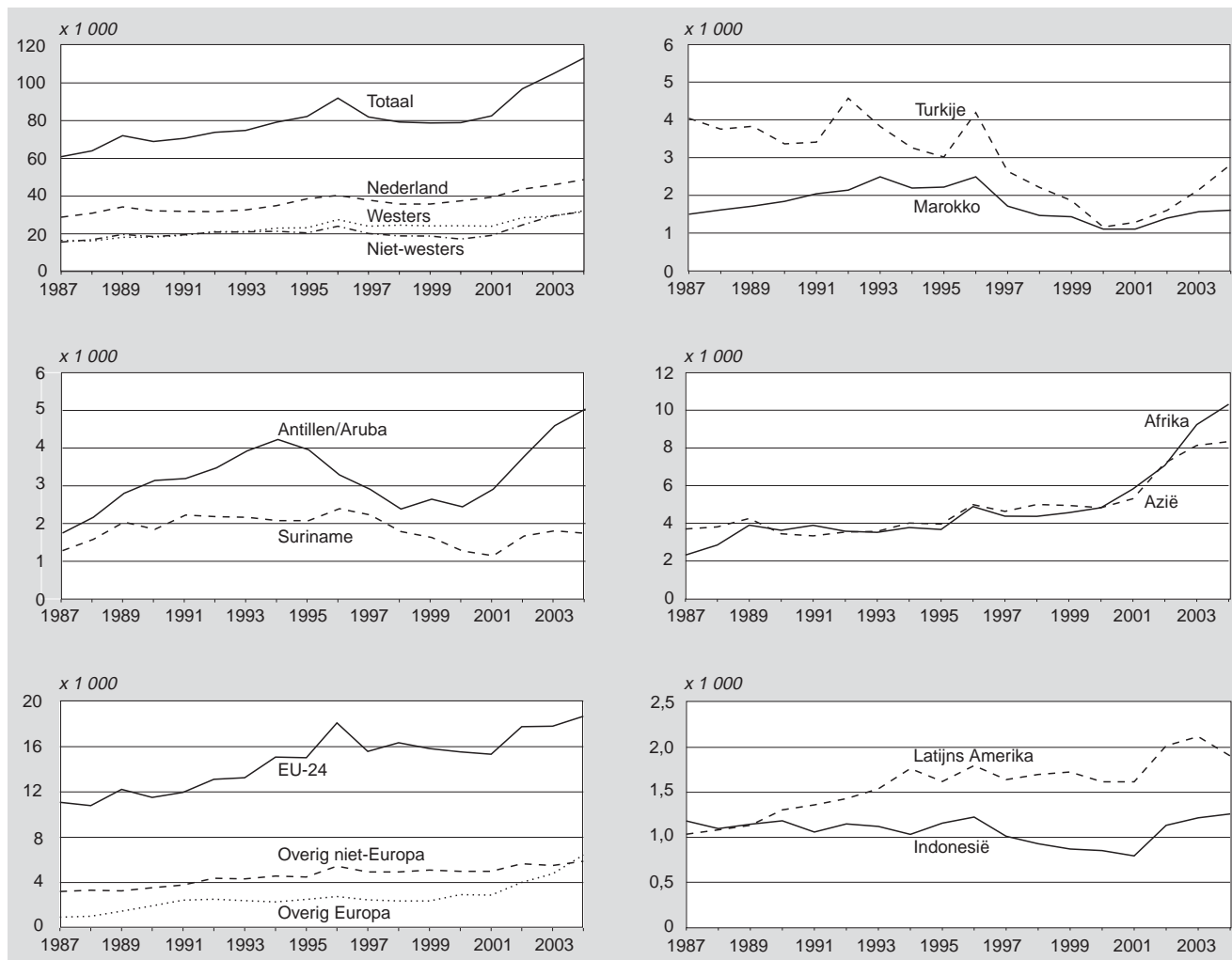
van het niveau in 2003, terwijl voor herkomstgroepering Latijns-Amerika sprake is van een daling. Sterke stijgers in 2004 zijn de herkomstgroeperingen Turkije, Nederlandse Antillen en Aruba, en Afrika. De sterke stijging van Afrika kan verband houden met ingeschreven asielzoekers die uiteindelijk geen verblijfsvergunning hebben gekregen. Bij de verklaring van de stijging van de emigratie van Turken kan mogelijk een rol spelen dat er positieve geluiden worden gehoord over de ontwikkeling van de economie in Turkije. Bovendien blijken steeds meer (vooral hoogopgeleide) Turken Nederland te willen verlaten vanwege de beperking van hun (sociale) mogelijkheden en de intolerantie die zij hier ondervinden (NRC Handelsblad, 2005).

6. Trends in de emigratie in de toekomst

De veronderstellingen over het uiteindelijk retourpercentage (zie paragraaf 4) hebben een longitudinale invalshoek. In de prognose dient de emigratie echter te worden voorspeld per kalenderjaar. Dit betekent dat hier een transversale invalshoek dient te worden gehanteerd. Hiertoe worden in het retournigratiemodel de duurspecifieke retourpercentages per kalenderjaar gerangschikt.

Vervolgens worden de transversaal gerangschikte duurspecifieke retourpercentages zodanig aangepast dat de emigratie volgens het model uitkomt op de nowcast van 2004 (in de

3. Aantal emigranten naar geboorteland, 1987-2004

praktijk betekende dit een aanmerkelijke verhoging van de duurspecifieke retourpercentages). Het uiteindelijke retourpercentage op de lange termijn, zoals beschreven in paragraaf 4 (uitgesplitst naar verblijfsduren en leeftijdsklasse), wordt verondersteld te gelden in het kalenderjaar 2050. In het emigratiemodel is vervolgens (curvilineair) geïnterpoleerd tussen de duurspecifieke retourpercentages van 2004 en 2050 om de duurspecifieke retourpercentages voor 2005–2049 te verkrijgen. Door vermenigvuldiging van de duurspecifieke retourpercentages (van een betreffend immigratiecohort naar leeftijd bij immigratie) met de omvang van het immigratiecohort, kan de emigratie voor de periode 2004–2050 worden berekend. *Grafiek 4* presenteert de aantallen emigranten naar geboorteland(groep) en geslacht.

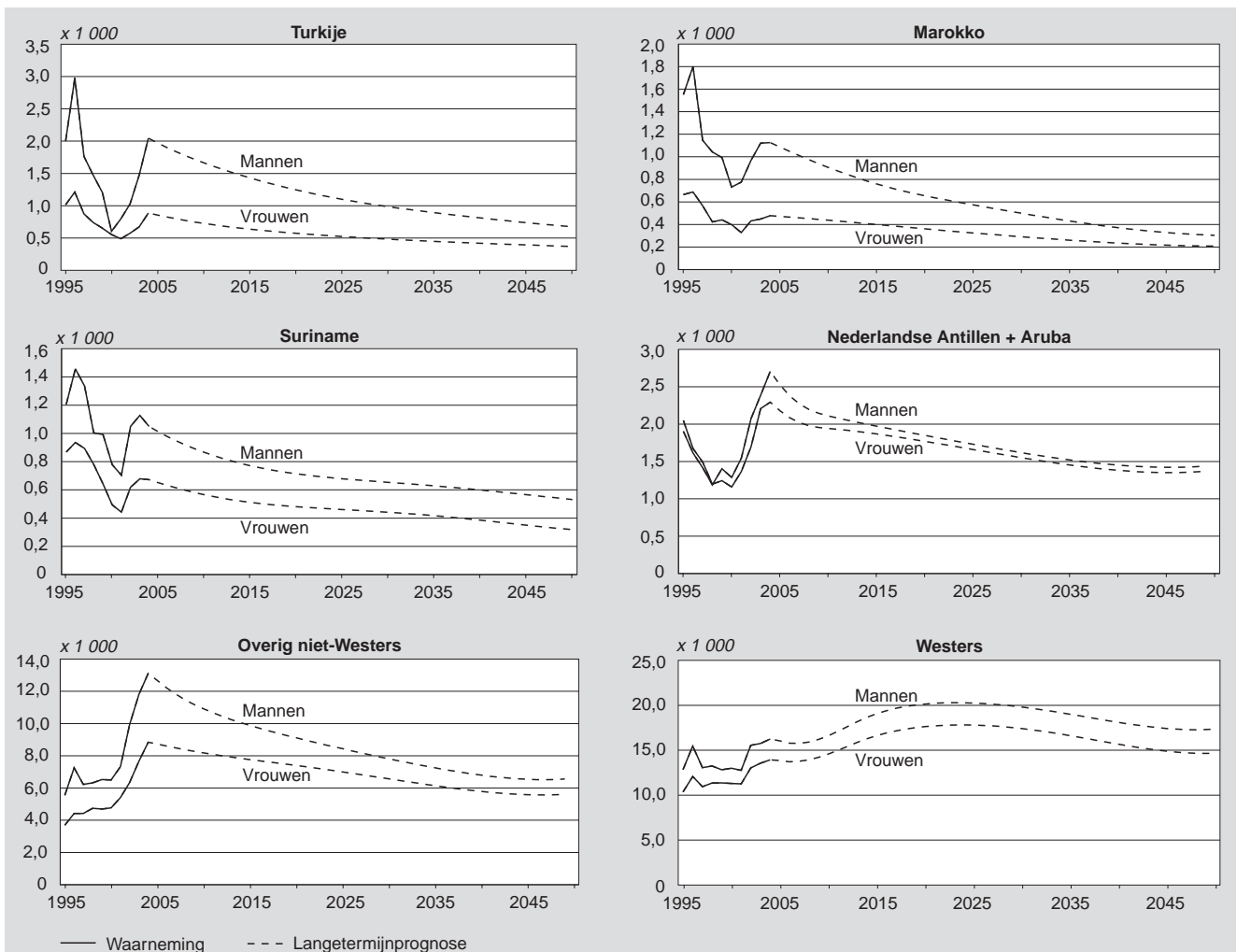
Voor alle niet-westerse groepen migranten geldt dat verwacht wordt dat het aantal emigranten in de toekomst (vrijwel) continu zal dalen. In het nabije verleden hebben grote aantallen immigranten zich in Nederland gevestigd. Verwacht wordt dat in de toekomst veel kleinere stromen uit niet-westerse landen zullen komen dan in het recente verleden (Alders, 2005). Daarnaast neemt de gemiddelde verblijfsduur van de al in Nederland wonende migranten toe. Daarmee zal voor deze groepen de kans om te vertrekken steeds kleiner worden. Door deze aspecten zal het aantal emigranten in de toekomst dalen.

Voor westerse migranten is sprake van een andere ontwikkeling. Na een min of meer gelijkblijvend aantal tot 2007 zal het aantal emigranten toenemen, om rond 2020 weer geleidelijk te gaan dalen. De stijging na 2007 hangt samen met het feit dat het aantal immigranten over enkele jaren weer sterk zal stijgen, samenhangend met een opbloei van de economie. In het kielzog van het stijgende aantal immigranten zal het aantal emigranten ook stijgen.

De emigratie van personen die in Nederland zijn geboren (autochtonen en tweede generatie allochtonen) kan niet met behulp van het retourmigratiemodel worden geprognosticeerd.

Voor deze groep zijn eerst de emigratiekansen voor 2003 bepaald. Deze kansen zijn vervolgens in de prognoseperiode constant gehouden. Door toepassing van deze kansen op de geprognosticeerde bevolking van personen die in Nederland zijn geboren, kon vervolgens de emigratie worden bepaald. Overig zijn de kansen in 2004 (en enkele jaren daarna) omhoog bijgesteld, om op de nowcast van de emigratie in 2004 uit te komen. Voor 2004 komt de nowcast voor personen geboren in Nederland uit op 48,5 duizend emigranten. Op de lange termijn loopt het aantal emigranten terug tot rond 35 duizend in 2050. Dit heeft vooral te maken met de krimp van de autochtone bevolking.

4. Aantal emigranten naar geboorteland en geslacht, 1995–2050

7. Trends in het aantal eerste generatie allochtonen naar verblijfsduur

Momenteel zijn er in Nederland vrijwel geen niet-westerse allochtonen die hier al langer dan 40 jaar verblijven. Dit betekent dat er tot begin jaren zestig nog amper niet-westerse allochtonen in Nederland woonden. In de jaren zestig en zeventig kwam hierin een verandering, toen veel Turken en Marokkanen naar Nederland kwamen als gastarbeider. Dit wordt weerspiegeld in het feit dat relatief velen van hen hier al tussen de 20 en 40 jaar wonen. Ook veel Surinamers wonen zo lang in Nederland. Na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 vertrokken veel Surinamers naar Nederland. In de jaren tachtig en negentig arriveerden ook nog veel migranten uit bovengenoemde landen. Nu betrof het voor een groot deel de partners en kinderen van de gastarbeiders. Als gevolg van deze gezinshereniging zijn er ook relatief veel Turken en Marokkanen met een verblijfsduur van korter dan 20 jaar. Ook gezinsvormende migratie (tweede generatie allochtonen zoeken een partner in het land van herkomst van de ouders) leidt ertoe dat veel van hen hier nog vrij kort wonen. In de toekomst zullen de aantallen eerste generatie Turken, Marokkanen en Surinamers in de kortere en middel-lange verblijfsduren (0 tot 30 jaar) ongeveer halveren. Dit komt doordat wordt verwacht dat er in de komende decennia minder migranten zullen komen dan in het verleden. De aantallen in de langere verblijfsduren zullen in de toekomst fors groeien. Dit geldt in het bijzonder voor de verblijfsduurklasse 50 jaar of langer.

De Antillianen en Arubanen kennen een vrij korte verblijfs geschiedenis in Nederland: de overgrote meerderheid woont hier nog geen 20 jaar. Velen van hen komen hier enkele jaren om te studeren en vertrekken daarna weer. Ook in de toekomst zal het merendeel van de Antillianen en Arubanen in de kortere verblijfsduurklassen worden aangetroffen, hoewel de aantallen met een verblijfsduur van 40 jaar of langer wel zullen groeien.

De overig niet-westerse allochtonen zijn vrij recent naar Nederland gekomen, waardoor ongeveer twee derde hier nog geen 10 jaar woont. Voor een groot deel gaat het om asielzoekers die weer vertrekken als het niet lukt om een verblijfsvergunning te krijgen. De immigratie van overig niet-westerse allochtonen zal in de toekomst lager liggen dan in het nabije verleden. Hierdoor zal in de toekomst het aantal migranten met een verblijfsduur korter dan 10 jaar aanzienlijk dalen. Hier staat tegenover dat de aantallen in de langere verblijfsduurklassen juist zullen groeien. Toch zal in 2050 het merendeel hier korter dan 30 jaar hebben gewoond.

Ook voor de westerse eerste generatie allochtonen geldt dat een groot aantal hier korter dan 10 jaar woont. Voor een groot deel betreft het hier arbeidsmigrant en studenten, die na enkele jaren hier te hebben gewerkt of gestudeerd weer vertrekken. Toch wijken westerse allochtonen beduidend af van de hierboven beschreven groepen: een vrij grote groep woont hier al langer dan 40 jaar (rond één op de vijf). In het verleden hebben veel huwelijken plaatsgevonden tussen Nederlanders en mensen uit nabij gelegen landen. In de toekomst zal de huidige situatie in dit opzicht grotendeels blijven bestaan.

Literatuur

Alders, M., 2005, Allochtonenprognose 2004–2050: belangrijkste uitkomsten. *Bevolkingstrends* 53(1), blz. 32–40. CBS, Voorburg/Heerlen.

Beer, J. de, en R. Tjemmes, 1996, Prognose van remigratie. *Maandstatistiek van de Bevolking* 44(10), blz. 6–9. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A., 2003, Schatting aantal niet-westerse allochtonen in afgelopen kwart eeuw. *Bevolkingstrends* 51(3), blz. 50–53. CBS, Voorburg/Heerlen.

NRC Handelsblad, 7 januari 2005, Modern Turkije lokt remigranten.

Staat
Eerste generatie allochtonen naar verblijfsduur en geboorteland

	2004	2010	2020	2050
	<i>x 1 000</i>			
Turkije				
0– 9 jaar	53	40	34	29
10–19 jaar	57	48	32	28
20–29 jaar	61	51	44	27
30–39 jaar	22	55	48	24
40–49 jaar	0	6	50	24
50 jaar of langer	0	0	4	72
Totaal	194	200	212	205
Marokko				
0– 9 jaar	47	33	25	27
10–19 jaar	55	45	29	24
20–29 jaar	48	53	42	22
30–39 jaar	16	33	49	19
40–49 jaar	0	7	29	22
50 jaar of langer	0	0	4	63
Totaal	166	171	179	175
Suriname				
0– 9 jaar	38	26	23	27
10–19 jaar	42	40	22	23
20–29 jaar	78	37	35	20
30–39 jaar	27	73	34	16
40–49 jaar	3	9	66	15
50 jaar of langer	1	1	8	59
Totaal	187	186	187	158
Nederlandse Antillen + Aruba				
0– 9 jaar	46	31	32	39
10–19 jaar	22	22	18	25
20–29 jaar	9	14	16	17
30–39 jaar	5	7	11	12
40–49 jaar	1	3	6	10
50 jaar of langer	0	1	3	17
Totaal	84	78	85	120
Overig niet-Westers				
0– 9 jaar	254	184	161	180
10–19 jaar	86	131	106	120
20–29 jaar	36	43	94	97
30–39 jaar	9	24	35	76
40–49 jaar	2	4	21	61
50 jaar of langer	0	1	4	74
Totaal	388	386	420	607
Westers				
0– 9 jaar	232	231	313	362
10–19 jaar	90	124	132	238
20–29 jaar	60	56	107	191
30–39 jaar	64	61	51	154
40–49 jaar	73	54	52	87
50 jaar of langer	55	81	91	100
Totaal	572	606	746	1 131